

Ert dnr
U2021/03432Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande angående utredningen ”Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur”

Sammanfattning

- Energimyndigheten ställer sig positiva till behovet av att se över och få till en långsiktig organisering och förstärkt samordning av forskningsinfrastrukturer.
- Energimyndigheten gör bedömningen att samverkan kring forskningsinfrastrukturer mellan lärosäten och mellan lärosäten, näringsliv och andra samhällsaktörer bör öka och ska understödjas.
- Energimyndigheten avstyrker utredningens förslag om att bredda det politiska deltagandet i forskningsberedningen till att omfatta de politiska partierna. Den allmänna principen om akademisk frihet bör även omfatta verksamheter för forskningsinfrastruktur genom att det är ett verktyg för att bedriva forskning där dessa är beroende av varandra.
- Energimyndigheten avstyrker utredningens förslag om att samla digitala infrastrukturer i en myndighet och förslaget om att pröva en ny myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse med anledning av att förslagen inte är tillräckligt utredda. Energimyndigheten har inte sett några argument hittills som talar för förslagen, och anser att det bör utredas vidare hur olika former för organisering av digital och nationell forskningsinfrastruktur av särskilt intresse kan se ut. Dessutom behövs en analys av förslagets konsekvenser för att kunna ta fram långsiktigt hållbara organiseringsformer som gynnar samverkan med samhällets olika aktörer.

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndighetens ställningstagande tar sin utgångspunkt i att forskningsinfrastruktur är ett verktyg för att skapa hållbar energi för alla och ett hållbart samhälle. Organisering av och tillgång till forskningsinfrastruktur är en samhällspolitisk fråga där styrningen behöver präglas av långsiktighet och hög kännedom om förutsättningarna för att bedriva forskning av hög samhällsnytta.

Utredningen behandlar en angelägen fråga om behoven av att se över organiseringen av och stärka samverkan för forskningsinfrastrukturer. Ökad samverkan mellan forskningsinfrastrukturer och omgivande samhälle behövs för att kunna möta övergripande energi- och samhällsutmaningar. Det är viktigt att hitta former för att öka deltagandet från näringslivet, behovsägande myndigheter och andra relevanta samhällsaktörer i uppbyggnad, finansiering och användning av forskningsinfrastruktur. Det kan exempelvis ske via en samverkansplattform som främjar tillgången till och näringslivets medverkan i forskningsinfrastrukturer. Ökad samverkan bidrar till mer effektivt resursutnyttjande och ger god uppväxling av insatta medel i dessa anläggningar.

Energimyndigheten anser att utredningens ambition att skapa en långsiktighet i styrningen och i prioritering av forskningsinfrastrukturer är god. Dock saknar Energimyndigheten en konsekvensanalys av tänkbara effekter av att sätta samman behovet av långsiktighet i de strategiska prioriteringarna med lösningen att införa politiskt deltagande i forskningsberedningen. Detta gäller särskilt i relation till den nyligen genomförda ändringen av högskolelagen som fastslår att akademisk frihet är grundläggande och ska gälla generellt för högskolornas och universitetens verksamhet. Frihet och självständighet är en förutsättning i lärosätenas genomförande av sina uppdrag och för att det ska ske med kvalitet och trovärdighet. Med bakgrund av detta ställer sig Energimyndigheten mycket tveksamma till förslaget om att utveckla den politiska styrningen och att bredda deltaganden i forskningsberedningen till att omfatta de politiska partierna. Energimyndigheten vill understryka att forskare, näringslivet och andra samhällsaktörer tillsammans är mer lämpade att se till att lärosätenas verksamheter bidrar till att samhällets behov av kunskap och kompetens tillgodoses.

Energimyndigheten anser att utredningen visar på flera intressanta idéer för hur framtidens digitala forskningsinfrastruktur respektive forskningsinfrastrukturer av särskilt nationellt intresse ska kunna stärkas. Behovet är särskilt stort av att ta ett krafttag för att samla befintliga och inrätta nya digitala infrastrukturer och skapa en fungerande organisering som samlar och tillgängliggör dem för flera i en tydlig plattform för samverkan. Det kan stärka den forskning som bedrivs med hjälp av digitala infrastrukturer och de tjänster de erbjuder som skapar bred samhällsnytta.

Energimyndigheten vill dock framhålla att det finns få argument hittills som talar för utredningens förslag om nya myndigheter. Det finns behov av vidare utredning inklusive en genomgång av konsekvenser och effekter av förslagen i utredningen om hur digitala forskningsinfrastrukturer och forskningsinfrastrukturer av särskilt nationellt intresse ska organiseras.

Dessutom är en brist i utredningen att det snäva nationella perspektivet bortser från att många forskningsinfrastrukturer är internationella, och det går inte att koppla isär nationell och internationell forskningsinfrastruktur.

Energimyndigheten hade även önskat att utredningen tydliggjort vad det är som räknas som forskningsinfrastruktur för grundforskning.

Energimyndigheten ställer sig särskilt frågande till behovet av en ny myndighet med ansvar för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse och vad den ska tillföra. Det är centralt att öka samordningen och att ha en tydlig ansvarsutkrävning. Detta bör kunna göras genom andra former av särskilda och identifierade samordningsinsatser via regleringsbrev och/eller regeringsuppdrag. Om en prövning av en ny myndighet ska ske vill Energimyndigheten se en analys av alternativa former för organisering för att styra befintliga myndigheter respektive forskningsinfrastrukturer i önskad riktning och konsekvenser av dem för att få ett helhetsperspektiv kring forskningsinfrastruktur. En prövning bör även innehålla en analys där en eller flera nya myndigheter vägs mot behovet av resurseffektiv hushållning av statens medel.

Beslut i detta ärende har fattats av stf generaldirektör Rémy Kolessar. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit chefsjuristen Rikard Janson, enhetscheferna Peter Engdahl, Åsa Forsum, Klara Helstad, Susanne Karlsson, Martin Svensson, och den seniora rådgivaren Svante Söderholm. Föredragande har varit handläggaren Josefin Thoresson.

Rémy Kolessar

Josefin Thoresson

Detta beslut är elektroniskt signerat i Energimyndighetens ärendehanteringssystem och saknar därför underskrift